

INTERVIEW Onderzoek naar gebruik van beelden in milieudiscussie

Niet weer die ijsbeer

Hoe verbeeld je klimaatverandering? Als het aan lector Visual Methodologies Sabine Niederer ligt is het einde verhaal voor die eeuwige ijsbeer op een smeltende ijsschots. De lector aan de Hogeschool van Amsterdam doet onderzoek naar hoe klimaatverandering bediscussieerd wordt op bijvoorbeeld sociale media en welke beelden daarbij gebruikt worden.

Ivo Laan
i.laan@mediahuis.nl

Amsterdam ■ Hoe kijken we straks terug op deze tijd waarin harde keuzes op tafel liggen over klimaatverandering? Niederer haalt het boek 'The Great Derangement' aan van Amitav Ghosh. „Hij stelt dat als we later terugkijken op deze cruciale tijd dat we dan concluderen dat we in de ontkenningfase hebben gezeten. De klimaatcrisis is niet alleen een planetaire crisis maar ook een crisis van de verbeelding.”

Klimaatverandering in beeld brengen is een lastig onderwerp. Vaak komen in de media de geijkte beelden langs. Niederer: „De verhalen daarover worden vaak geïllustreerd met grafieken en tabellen. En foto's van ijsberen op smeltende ijsschotsen of andere stereotype afbeeldingen zoals schoorstenen met vieze rookwolken. Daar worden mensen niet meer zo warm of koud van. Het is moeilijk om je te verhouden tot die beelden van dieren die ver weg leven of fabrieken waar je toch geen rechtstreekse invloed op hebt. Maar om je te beseffen dat er zoiets is als klimaatverandering en dat daar maatregelen voor nodig zijn in beleid of je eigen gedrag is het wel een voorwaarde dat je er een voorstelling

Sabine Niederer. FOTO BIBI VET

van kunt maken. Belangrijker is de vraag: wat betekent klimaatverandering voor jou? En hoe denk jij dat klimaatverandering eruit komt te zien? Er is nog scepsis over klimaatverandering. „We komen in ons onderzoek uiteenlopende denkbeelden tegen over het klimaat en andere maatschappelijke kwesties, maar wij volgen zelf de consensus dat het klimaat verandert en dat menselijk handelen daar invloed op heeft.”

Deze week is er in elk geval genoeg aandacht voor het klimaat. In aanloop naar de klimaattop in Glasgow verschijnt het ene rapport na het andere over de klimaatverandering. Zoals het KNMI-rapport

waarin stond dat de zeespiegel naar verwachting harder kan stijgen dan eerst gedacht. „Het onderwerp zeespiegelstijging is zo moeilijk in beeld te brengen”, zegt Niederer. „Het gaat eerst langzaam en dan ineens heel snel, en het zal ook niet van vandaag of morgen gebeuren. Hoe breng je zoiets goed over?” Het rapport staat vol met grafieken met verontrustende stijgende lijnen. In de media klonk kritiek dat er vooral uitgegaan werd van het meest extreme scenario van zeespiegelstijging. Niederer: „Wat mij juist opviel in de discussie over het rapport is dat al snel de 'droge voetenmythe' de kop op stak. Zo van: wij zijn altijd goed geweest met water en als we de dijken twee meter verhogen is er niks aan de hand. Maar willen we dat wel? Wat willen mensen zelf doen als het water zo stijgt? Gaan ze verhuizen?”

Verbeelden

Het KNMI wil zelf ook een taai onderwerp als de zeespiegelstijging aansprekender presenteren aan verschillende doelgroepen, weet Niederer. „Samen met het KNMI en collega's vanuit verschillende faculteiten van de HvA zouden we graag onderzoeken hoe we een ingewikkeld onderwerp als zeespiegelstijging beter kunnen verbeelden, bijvoorbeeld door die informatie voor een jonge genera-

“
Van de ijsbeer op een ijsschots worden mensen niet meer warm of koud

tie toegankelijk te maken. Juist met zo'n abstract onderwerp als zeespiegelstijging. Bijvoorbeeld door jongeren te laten reflecteren over wat betekent dit voor jou? Zie je nu al sporen van klimaatverandering?” Studenten van opleiding Communicatie en Multimedia Design hebben met ons lectoraat een workshop ontwikkeld om met leeftijdsgenoten het gesprek te voeren over een toekomst met een veranderend klimaat. Zij gaven deelnemers aan de workshop de opdracht om een beeld te schetsen van een doemscenario en een voorheen ideaal toekomstbeeld. Zoals de collage van een deelnemster die een stad toont die compleet overwoekerd is en waarin de natuur het over heeft genomen. En waarin de fossiele technologie staat weg te roesten.

De IPCC, het panel klimaatwetenschappers, is zich ook steeds bewust van het belang van communicatie, constateert de lector. „We waren best trots dat ons onderzoek werd genoemd in het laatste rapport van de IPCC. Maar vooral blij om te zien dat er in het rapport van afgelopen zomer aandacht is voor die sociale dynamiek van klimaatkennis. Mensen delen en creëren zelf online ook klimaatinformatie. Het is voor die wetenschappers ook relevant om te weten hoe er over klimaat wordt gesproken.”

Toekomstscenario gemaakt door Liselot Jacobs in de workshop.

ILLUSTRATIE LISELOT JACOBS

Een ijsbeer op een ijsschots.

AP/DANIEL BELTRA

Een Indiaas eilandje dat rap afkalft.

FOTO GETTY IMAGES